

ТЫВАНЫН СОВЕТТЕРИ — ЮБИЛЕЙГЕ

Тоску беш чылдык ийги чылы озгайгай кодраттушкуну...

Юбилейге төлөткөн ууражык дөш социалистик чарыш...

Тыванын чөр-чөр Советтери база кол черин ээлеп турар...

Дүргөн көдө Советтик сессияларын айыткап хуусада өттирип турар...

Советтик девискээринде фермалар, бригадалар төптөрип...

Малчыларын ээлчеглиг кадатче киирер дугайында айтырыгы...

Көдө Советтик күсүмү бо чылда бир хуралында күш-ажылчы...

Каз-Хем районун Сары-Сен көдө Совети (күсүмүнүн даражасы А. Жидеева) депутаттар болган хой-интига...

доозарыга бүрүк бүзүрөлдүг акылдап келген. Көдө Советтик...

Бо көдө Советтик чурттагыч чонунун өрөгө бүзүрү ногаа, картофель-биле бүрүк хандыртылган. Бо чылдык чакык...

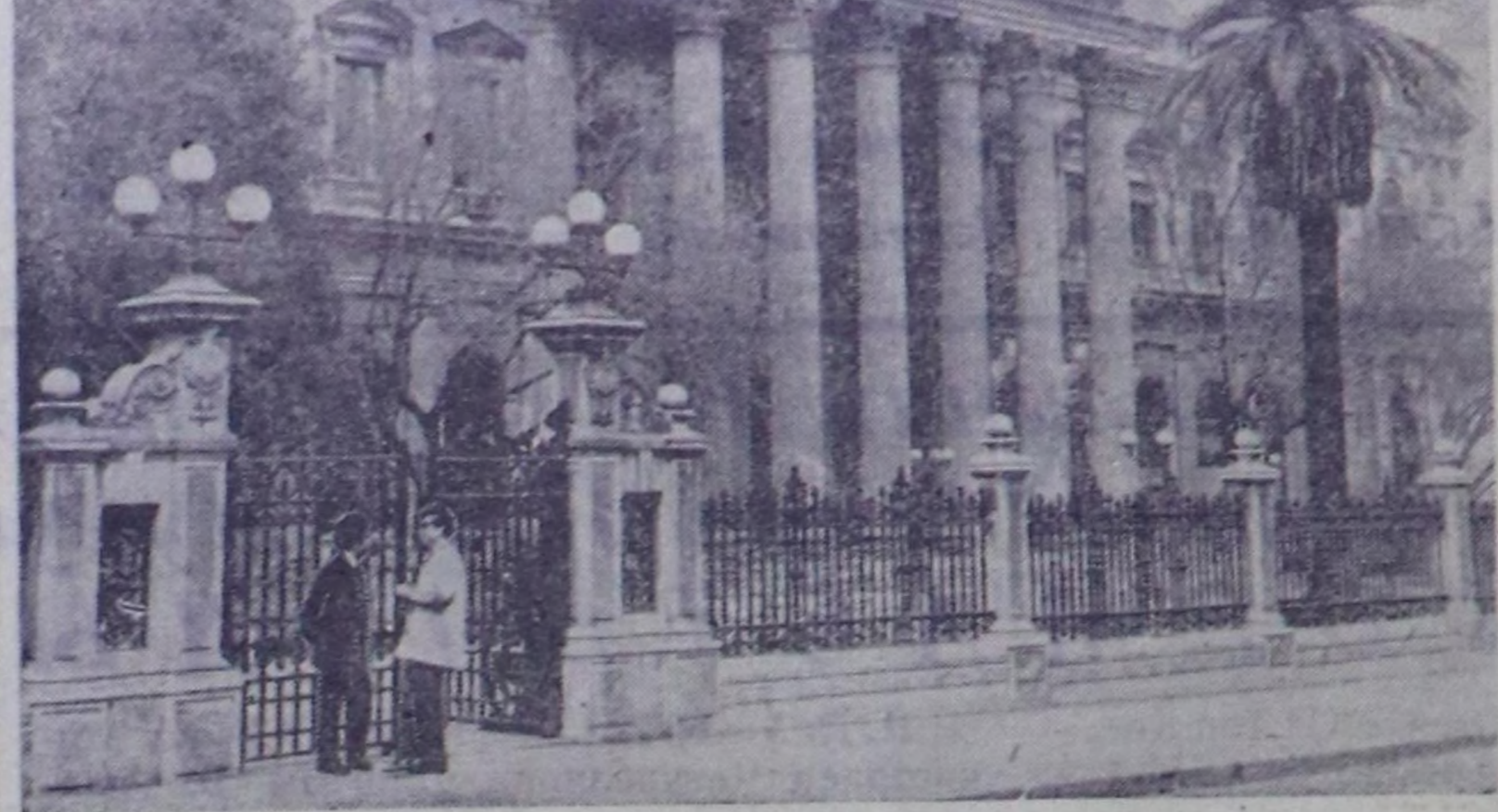
Өвүр, Барым-Хемчик, Биш-Хем район Советтеринин күсүм-комарынын хуралдарында ССРЭ-нин чартык чүс чма юбилейинге...

Советтеринин сессияларында болган күсүмнар хуралдарында колхозтарын...

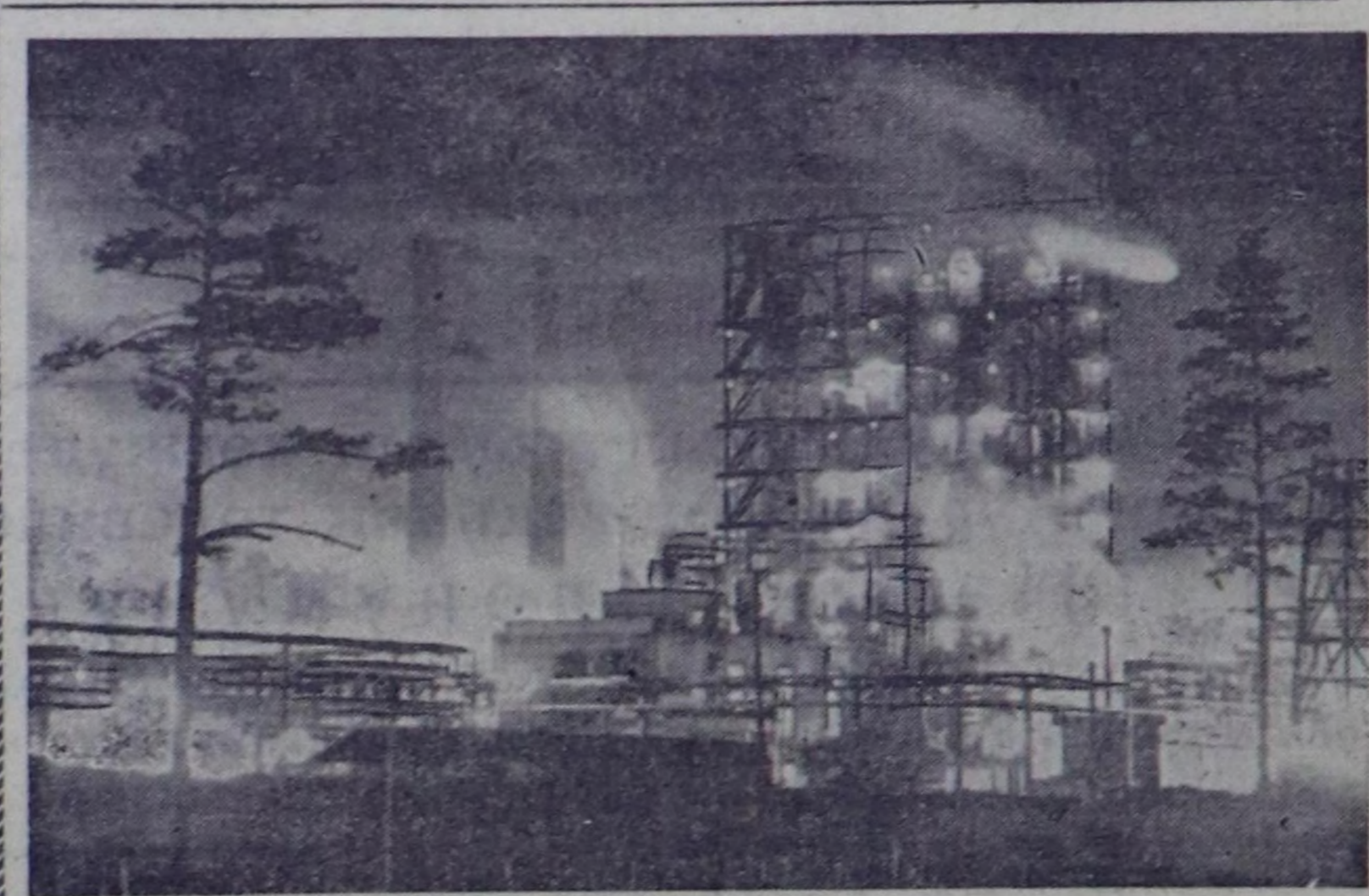
ССРЭ-нин чартык чүс чыл ою улам-на чоокпузуп өрөр. Бүгү улустан ол байырлаагына бүгү тала-биле төлөткөн ууражык...

Советтеринин күсүмнар ам болуулар өткөттүг сессияларын эрттиреринге белеткенип турар болгай. Депутат бүрүк...

М. ОНДАР-ООЛ, Тыва АССР-нин Министрлер Чогулунын организатор кылдынын инструктору.

ЛЕНИНГРАД. Октябрнын штавы — Смольный. Н. НАУМЕНКОВТУН фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

Липецк Магнитказынын оттары. (СЭТА-ның фотохрониказы). В. САДЧИКОВТУН фотозу.

Мал ажылы — шалыпчы фронт Хей-аът кирген Кышны уеде мал ажылынын продуцтарын бүдүрерин болгаш белеткээрин көвүдери дээш мал ажылынын акылдакчыларынын Бүгү-эвилел социалистик чарымын калбартыр дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-нин Министрлер Чогулунын болгаш ВЦСПС-тин доктаалы бистиң малчынарывыстың күш-ажылчы хей-адын иедурген. Ук доктаалды колхозта партия организацизды бүгү чонга таныштырган соонда, малчынар социалистик хүлээлгелерин эде көрүп эгелээш.

Чөөн-Хемчикте «Октябрь 30 чылы» колхоз.

Күш-ажылчы ҮЛҮҮВҮС

Бодум механизатор ийги мен, Техникамы багай эвес билер болганымдан акылдагы мактадым-даа чордун. Илчала-даа соолту үеде бодумну күсүм-биле мал калдар бердим. Август айда 630 баш кенче хурагыны калдым-биле ийилеэ хүлээп алдым. Калдымдан эгелээшине ол. Амгы үеде Хүрээ деп черде кыштаган тур бис. Мында хар узул. Чоокта чаа хат калдып, харым хоруктеп калган. Малдың олттарында берге байдал тургузулуп келген, илчала-даа тракторлар хоруктүтү харым дабылал бээр. 180 хемчелеринине чир чөм база четчир; сени, снло, чарба дөш чү-даа бар. Савааныме бешин суузамын. Ол бүгү чөмни кажан; чүү хирени бээрин колхозтуң тускай эртемчилери айтып берип турулар. Сугат база четчир. Соок китеп кээрге, хурагынарывыстың дөгөргөш тургузу азыраар бис.

Нообрь айда хурагынарывысты депандаринине, ийи топпа амыл немедде депинип болду. Бо дээрге, хураган бүрүзү 3 килограмм 200 грамм немедде депинип алганмы ол. Мындыг түнел бистин өртүрү, малчы болур иделегинине улам-на бижиккан турар.

1972—1973 чылдарын кышкы үезинде мал ажылынын продуцтарын бүдүрерин болгаш белеткээрин көвүдери дөш мал ажылынын акылдакчыларынын Бүгү-эвилел социалистик чарымын калбартыр дугайында доктаалды улуз өсүүрүгө-биле таныштып кордувус. Ол чарыкка ирештирешкен, көлөр чылды хураган бүрүзүндө 2 килограмм 200 грамм дүңтү кыргыз, ай сайында 3,5 тонна немедде депинип хурагынарывыстан аларын иштирелдине.

К. СЫРАТ-ООЛ, Каз-Хемде «Тинделге» колхоз.

Ону үнелеп билир мен

Суг дээрге-ле, амыдыралдын бир үнелени болгай. Ол чокта, амылг болдуз турбас. Ону кым-даа билер. Шаг-шаанан тараа сугтарын келген болганымда, оң ажыны болгаш оң болуң үнелеп билир мен.

Илчангап ынаар сагыш салыры негеттинип келген. Оон ынай черин андарганын болгаш сугтарыннын шынарын хынаары база кошкан.

Бардык хемте чогуу каш харлымында тараа сугтарын агелээшине сактып чадаман мен. «Вольшевик» колхозка киреинден, бээр ол акылдан чарыкбаанын шы. Эрткен үенин дүргүзүндө дүжүтүрү да чылдарын көрүп чордум, чарыкчынында-даа таварышкылым. Илчала-даа канды-даа кандашканын чылдарда сугаттыг черлерде тарааны өстүрүп ал келдине.

Колхозта хоочун сугатчылар хей. Оларын хуралдадып, арга-дуржулазын соолутуруп база турган. Оон туржук сугатчыларга тускай документтерин бешин байырлаадыг байдалга тыпысы турду. Бо акылдарын сегидери дээрге-ле, сугатчыларын хей-адын көдүрер болгаш идеякенин беддер дээш ол. Ону колхоз бээр чери биле тускай эртемчилер холга алур уурул.

Бардык—тараалаң чер. Ында ам Ийгилактын база Чаа-Барлыктын буталары ховуларын дамырандыр берген. Эртемниң болгаш техниканың чедикчилерине дагнан ажыкчынар сугну чоп ажылгаар соорулган салган акылдап турарлар. Оларын хөр-хорекелдинде өгелээш идик-хевинге чедир хандырлганын колхоз биле сугтарылга системанын эргелеки күсүдөп турар. Мындыг чагай эргели сугатчыны болганга кым чоргаар-ланмас боор. Ажыл төлөвери база өки.

Барым-Хемчикте сугтарылга системанын инженер Барлыкка шынар чок кылдырган буталарын хүлээп алган. Ол буталар чогуур негелээшине чедир өгү берип шыдааган. А Оргаа, Чаа-Буга деп черлерге ажыл чок 3—4 хире доора-доора буга касканын ол ынаар чыжыргана курган, сени шөлдери каткан. Ол буталарын делир көмөр жүргө таварышкан. Ааа үген чарыкдалды түнүн үндүрери берге. Мындыг хевирлиг частыргалардан чайлаары күзөңгич.

Бистиң колхозтуң тарагызынын 1300 гектары сугаттыг черлерде. Оң хей кезин Ийгилак бугазынын девискээрин шына алы берген. Ол шөлдерин гектар бүрүзүндө 15—25 центир дүжүтү өстүрүп ал келдине. Бо бүгү өөрчүлүг-ле харын. Илчала-даа сагышча четес чүүлдер ам-да эвээш эвес. Мааза, бир-ле дугаарында, Ийгилак бугазын соолту ийи чыл дүргүзүндө алгытааны хамааржыр. Оң уламундан Оргаа-Чыраа-Булак болган Алдын-Ийгилак ынаар шөлдерге суг чедикшестен, ааа тараан културалар кандашкына таварыштыр турар апарган.

СЭКП ТК-ның, ССРЭ-нин Министрлер Чогулунын, ВЦСПС-тин болгаш ВЛКСМ ТК-ның тарааны болгаш чер ажылынын өске-даа продуцтарыннын бүдүрүгөшн көвүдеринын дугайында Бүгү-эвилелдин социалистик чарымын чарлааны мен ышкаш сугатчыларын хей-адын көдүргөни чутаажок. Мен база алдык катчы, сугтарган черимниң гектар бүрүзүндө 15 центирден эвээш эвес дүжүтү алар дөш ажылдаар мен.

С. СЫГЫРТАА, СЭКП Өвүр районунун инструктору.

Нара-сал КОҢГАР, хоочун сугатчы.

КОЛ КИЧЭЭНГЕЙНИ МАЛ АЖЫЛЫНЧЕ

СЭКП-нің XXIV съездинин төөгүлүг шийтирерин акыл-хорек кырылга боттандыр дөш тоску беш чылдык үшкү чылдынын соорулгаларын чедикчилерин күсүдөр соорула-биле совхоотуң коммунистери чамдык ажыкдарын чорутканын «Торгалык» совхозта парт-организацианың өткөттүг хуралында демдегелээ.

Майор даандырган ажымынга харымсааң чок чорун көргүсөң. Малчыларыннын материалдыг хандырлганын, негелээшине Өвүр районоу коопкап кичээңгейни салын келген. Чикээ, Торгалык салгырында Чоа, Кара-Тал, Чаа Суур салгырында Кадый-Балы хойжу бригадалык малчыларынга бо күзүн автолака чангыс катан келген. Ынчан малчыларга садар ужурутү бөрөнүн сурууну чурттакчыларынга автолака эргелекчилерин сандыккат, шөлзюн олурулар таварышталар бары наэрөн.

Партия комитетин партия-организациагы болгаш политикак акылды багай эвес организааң чорутканындал бо чылдын совхоз күрүсиге көдө ажыл-агый продуцтарын садар планын ажык күсүткөн.

Өткөттүг хурал тоску беш чылдын үшкү чылында салдыган соорулгаларын база «1972—1973 чылдарын кышкы үезинде мал ажылынын продуцтарын бүдүрерин болгаш белеткээрин көвүдери дөш мал ажылынын акылдакчыларыннын Бүгү-эвилел социалистик чарымын калбартыр дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-нин Министрлер Чогулунын болгаш ВЦСПС-тин доктаалын амыдыралга боттандырарынче угулган шийтирерин хурал хүлээп алган.

Өткөттүг үеде партокм СЭКП ТК-ның болгаш Совет чаматтыг үндүрү турар доктаал, шийтирерин амыдыралга күсүдөр, коммунисттерин авангарды розон беддер дөш чамдык ажыкдарын чоруткан.

Совхоотуң амыл-агыйнын угландышыны мал ажылы. Оң экономиканы чал келген тузуд-на бижиккан, малдан азыр орууга көндүр турар апарган. Партия комитетин мал ажылыне чутула кичээңгейни салып, коммунисттерин 67 хузуун мал ажылыне хаара туткан. Совхоотуң хойжуу коммунист Хо-

вадыг Кара-оол төрүүр 100 хойга онааштыр 92 хураганын менди камгадан алган. Акылдына кызмак малчы бир хойдан-на ортумаа-биле 3 кг 800 грамм дүңтү кыргыз алган. Оң амылдуу Мал-коммунист Сорюк-оол Маадыр-оол төрүүр 100 хойдан 90 хураганын камгадан алган болган бир хойдан ортумаа-биле 2 кг 800 грамм дүңтү кыргыз. Өшкү калдыкчытм Седен-оол Дадар төрүүр 100 аныкдан 110 аныкын менди камгадан алган, өшкү калдыкчыларыннын иштинден мурнакчы болуң турар.

С. СЫГЫРТАА, СЭКП Өвүр районунун инструктору.

СССРЭ ТЫВАГА ЮСТИЦИЯ ОРГАНЫНЫН ХӨГЖУЛДЕЗИ

Дуржулгазы-биле боттаным келгенге демдегээр апар. 1921 чылда Араттыг чаан тургузуң турда, чаа эрге-чагырганың холугу эргин эрин-шаажымын чурмуң хевээр арттыр деп Даа кожууунуң нолю Бунь-Балдыгы баштаан феодалдарын ордашканы-биле чаа революстуг шүүгү органын иш-чаарда тургустуунамы. Чонун революстуг тилгелелериң, эрге-шөлзөңиң камгалаар чаа революстуг шүүгү органы чок чорук болбос, ол феодалдарын каяар аргам дээрин араттарын революстуг мурнакчы кезеэ ТАРН билгез, 1922 чылда Ыаага чаа шүүгү амылдын тургускан.

Тываның революстуг шүүгү органын тургусканы болза, феодалдыг хурун арат чонун иш-бүрү байдал-биле дарзырынга чөпсө болур турган эргин эрин-шаажымын узуткан, оң-биле феодалдык эрге-чагырганын тончүзүңгө чедир чылча шапканы болган. Маада 50 чыл оон ам удаас байырлар деп турарымыз ССРЭ-нің тургустуунамы шуут улуз ролюду ойнаа.

Ол Чаа дүрүмү (хоой-луну) хүлээп алган, эргин хоойдуларын 1923 чылдын октябрь 25-тен эгелен күш чок деп чарлаа.

Ол Чаа дүрүмү мындыг кеземче хемчелерин айыткап турган: чурттап үндүрүшүрү, кыгма-даа уураштырбай иштин хортдалары, ааа бажыларын, хорекчи хавыраар, акыга торгазири, эршиң чазар акыл кылдырары, ар-херек үгелеткенерин болуп шийдериң база айыткап. 1924 чылда хүлээп алган Удвенск хойлууга дүшүрү 1925 чылдын сентябрь 10-да болган улустан III Улуз хуралына мурунунда дүрүмгерге немедде, чазалымын киирбишкан, чаа хойлуударын чонун эргин-ажылыга дүшүрү чогалдыр, шийдериң акылдын эки-жидерин, мурунунда доктаалымын боттаар эргин эрин-шаажымын узуткан, чаа чурмуң сайырадырын, бижик билбес араттарын комундак бижик демдегелен алган, чогуур үезинде шийтирээрин, санаа-чүгүмчүлөл болган соонда четестерин эргин, шүүгү хөрээ чонун эрге-ажылы-биле шуут холбаа-зыг болгонда, билингил кардарын белеткээрин чутула деп санаан.

Ол бүгү хойлуудар шийналды чонун чаала алган революстуг тилгелелерин бижиктеп камгалаарынче угулган тура-даа, оларын амыдырал кырында боттандырарын, харын оңу хажыларын феодал идегеттер илди-бүрү арга-биле ордашкып турганар.

БҮГҮ ДЕЛЕГЕР пролетариадын узул баштыкчысы В. И. Ленин хойлууду камгаладын совет эрге-чагырганын бижылап, хожудеринин база бир чутула чүгүл деп санап чорам. Баштыкчыныын ол чарык амыдыралда бүзүрелди-биле боттаным турар. Оң тодаргай чикээш бистиң республиканын эргин хожудашканын көрүң болур. Чөре иш-чаш Ыаага болган революстуг чартыклар делегейде баштыкчы социалистик күрүсө Советтер чуртувун үгелер-

Чаа юстиция органы революстуг тилгелелерин, корум-чурумнарны камгадан чаа хойлуударын чогадып, ону амыдыралга боттандырар дөш демселди чорудуң эгелээ. 1922 чылда чуртуг акыл байлаан камгалаар, хуузунда адын казын ажыкчаларын хордан 6 чүгү дүрүмү үндүрер, 1921 чылдын мурунда тургустуунамы бүгү-ле маргидалык айтырылганың күш чок болурун 1923 чылдын январь эгезинде чарлаан.

Юстиция министри турган улуз феодал Оюн Дарма-Базар чатыргычы баштаан чазак бажына орган феодалдар «амдымында киндан-

рышпас мен» деп, Хойтпакоол харыллаан. 1923 чылда хүлээп алган дүрүмүң тончүзүңгө болуңуң тургазы-биле Дарма-Базар «3 бода мал оорлап ийикте, азы мурунунда шийтирер чораш киир бир бода мал, ол иш-кап 5 шээр мал оорлап болза, дээш хемчег-биле боолал шийдер деп бижээш. Ол хирезинде 1924 чылда революстуг нам, чазакка удурланган хомчактын контрреволюстуг, боо-челентиг самыкынчыл удуртукчуу Куулар Сумунак чатыргычыны 360 акшага, өскелерин 30-ден 90 акшага торган, ол херектиң деткичизи Салчактың Идам-Сурон понын чүгө акылдан дүжүргөш, өр-ширениң төлээр-биле бижээңгө артырар деп, а чамдык дээрбечилерин өөрдүн чорудар деп шийтикээш.

Тываның бода бир алдарын революстучулары айы бирээш, Революстуг Шеригин чачыны турган Степан Самбажынын Булчүк феодалдарын ол чоруну буруу шаап, бода оорлаан

УЛУСТАРНЫҢ НАЙЫРАЛЫ ОРДЕННИҢ ДҮРҮМҮ

1. Совет Социалистик Республикалар Эвилелинин тургустинганын 50 жыл өнө демгелери-биле социалистик нацияларын болгаш биче улустарнын найыралын болгаш акы-дуума бузуунун калы ажылдажылгазын быжылгаарына улуг ачы-хамыязын дээш, ССР Эвилелини база эвилелешкен республикаларын экономика, социал-политиктиг болгаш културлук хөгжүдөлгөсүнө улуг салышкыны дээш шааннары-биле Улустарнын Найыралы орденни доктаамал тургускан.

2. Улустарнын Найыралы орден-биле шааннадырлар болза:

ССРЭ-нин хамаатылары;

Будуруга, албан организация черлери, шериг кезектери болгаш каттыжымшыкчылары, эвилелешкен болгаш автономнуг республикалар, крайлар, областар, автономнуг областар, национал округтар, хоорайлар.

Улустарнын Найыралы орден-биле ССРЭ-ниң хамаатызын болгаш турар кижилери база шаанна болур.

3. Улустарнын Найыралы орден-биле түү дээш шааннары:

социалистик нацияларын болгаш биче улустарнын найыралын база акы-дуума

бузуунуң калы ажылдажылгазын быжылгаарына улуг салышкыны дээш;

ССР Эвилелинин болгаш эвилелешкен республикаларын улус ажыл-агыйын хөгжүдөр талазы-биле күш-ажылы улуг чедишкенини дээш;

ССРЭ-нин национал-дүрүс тургузушкунуңа ачы-хамыялары дээш;

эртемни хөгжүдөлгөсүнө, социалистик нацияларын болгаш биче улустарнын культуразын чокчулаштырып, бот-боттарын байлаштырып, оларга үр-түннелдиг ажил-чорутууга, пролетарын интернационализмдин бузуунга, совет Төрөн чуртка бердинген болгаш ынчык болуруна совет кижилерин кижилеринге идепкейлиг киржилгези дээш;

ССРЭ-нин камгалаар күчүзүн быжылгаарына оң ачы-хамыялары дээш;

социалистик чурттар улустарнын аразына акы-дууманың найыралын болгаш калы ажылдажылгазын хөгжүдөлгөсүнө, таймыны болгаш улустар аразына эң-найыралчы харызааларын быжылгаарына улуг ачы-хамыялары дээш.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Улустарнын Найыралы орденниң хевири

Улустарнын Найыралы орденни мөңгүден сибилин кылдыр болгаш кызылгарын мөңгүн-биле чабырлаан, беш талаже алдындагы херектер-биле хаажаалан алтын ичиг, ичиг кызыл будук-биле чурраан беш азыр сыдык хевирлиг болур.

Сылдыгын ортузунда ССРЭ-ниң алдында спилбөн сүдө демзөөн көрүскен, оң чамык черлерин өк-базын будук-биле чурраан. Сүддөниң чанында тутчу алган ийи холду чурраан, чон чанында чингиркымыл будук-биле «ССРЭ» деп алдын-биле хаажаалап бижип каан.

ССРЭ-ниң сүдө демзөө-биле ол бижикини аразында ак будук кырында «Улустарнын Найыралы» деп бижип каан, орден-

ниң адалык болгаш ортаа үезинде—ногаан будук-биле чурраан бурулар бар.

Орденниң мөңгүнелчек пирамида хаажымдан алдындагы херектерге чедир хемчээли—47 мм.

Орденни беш булуңун 24 мм. калбак төргү-биле шыккан колодкага үтүг дээр-бөк-биле быжылгаан. Дадазынын ортузунда 13 мм. калбак кызыл болгаш сарыг шугумнары болур. Кызыл шугумунуң солагай талазында ак-көк, а он талазында—ногаан, кайызы-даа 4-4 мм. шугумнар бар. Дадазынын кызылгарында 1,5 мм. калбак ак шугумнар хаажыланып чоруткан.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.

ЧӨВҮЛӨЛДИҢ АЖЫЛЫ

«Тыва Көбөлү» комбинаттың ажылчын сууру Хову-Аксима 200 жыг херэжен-нер чурттап, ажылдап, будуругениң ажил-чорутулгазына улуг күш болуп турар. Суурда херэженнер чөвүлөм (ларгазы Нина Ензак) херэжен чон ортузунга политмассалыг ажылды күштедирер талазы-биле элөөн ажылдарын кылып чоруткан.

ССРЭ-нин 50 жыл оюнга тураскааткан азыр-бүрү темалыг кеззелерин чөвүлөм организация эрттирилген. Чокта чаа адык аваларын кезээни болгаш будуругениң мурнакчы херэженнеринин сүлдүн организация эрттиргени солун болган. Культурал-массалыг ажылдын амдырал-чурталганын, кижизидилгенин сезиңилерин ажылдап турар.

Будуруга, албан организация черлеринде 10 херэженнер бөлүктери ажылдап турар. ТЭЦ-те эш Михайловага удурулган бөлүктүн ажылы эки. Энергетиктер коллектив электри энергияны ажылдап кылырнын 11 айларын планын 116,5 хуу күүсүдешкенде херэжен чонун үлүгүзү баа кирген дээрн чугаажок. Электрик Т. Чернухина, лаборант Д. Дамбаа, башкы Д. Кимова, эми В. Дагба, дөң ышкыш хой-ничи ажылчы идепкейлиг, актив херэженнер суурда кайы кой.

Идик-хеп быжарынын, даараарынын ба-

за аргырынын бөлүмнери (удуртукчулары Р. Лоджакова, В. Буякина) доктаамал ажылдап, аргаан, даараан чүдүлгениң делгезини организацияп турары чаңчыл алганар.

Херэженнер чөвүлөм бот иделерге материалдыг дуза чедирер, уруг-дарынын асикада тургузаар, чурттаар бажын бээр талазы-биле айтырылганы чогуур черлерге тургузуу, хире-шаа-биле дузаны көргүзүп, сагыш салып келген. Ындыг азылыг дузаны херек кырында О. Минчик, С. Хертек болгаш өскөлөргө-даа чедирген.

«Херэженнерниң үнү» болгаш шоодулуг «Ширбинд» хана солундарын херэженнер чөвүлөм доктаамал үндүрүп, мурнакчыларын арга-дуржулгазын база чедишкенини чырыдып, чептерини шүгүмчүлөп турар. Язы-буру темаларга, лекция, беседаны организацияп, ол сорулгага ажылчын суурну радио дамчыдылганын база ажылдап турар.

Херэженнер чөвүлөмнин ажылына суур Совети (ларгазы О. Малютина) боттук дузаны чедирип келген. Ажылчын суурнук херэженнер СЭКП-ниң XXIV съездинин шийтчилерин амдыралга боттаңдырар дээш улам соруктуг ажылдап турар.

С. СОДУНАМ,
Талды район Советиниң депутаты.

дөң-араттарын боолап, нам, чааыга, удурулган колтрел-волжубуларын шийтчилер сары дөңүн шын эвөө деп мөдөгезин. Нам, чааыктың-политназына удурулган дөң ошуну ажылдап үндүрүп, бажын алган, узуткан шийдеринге бөлөктөниң турда, ычкан Тывага турган болжовиктер партизанынң организация болгаш Тываның революстун аныктарынң ТН-нын чингине секретары И. Шадыржан хемчег ап, ону хостоан.

Ол мынаш 1926 чылдың ноябрь айның 24-те хууш агарган Удесин хойбула лама-ларын дөң эргезин казыр деп айткан хирезинде, 1928 чылда ламаларын улуг хуралын кылып, шымылга, демлек тышкар, шажын дүрүмү чөвүлөмнүн шажын чуруму-биле шийдер деп Удесин хойбула удурулган дүрүмүң хууш алган.

Ол бүгү чүдүдөр Тываның революстун партизанын, күш-ажылы чыгуунуң ичкөзгөтөйи

дыкчыпас арга чок апарган. 1928 чылдың декабрда болган Тываның Революстун Аныктарын Эвилелиниң IV Улуг хуралына, ТАРН-нын ТК-ның (1929 чылдың январь) пленуму феодадарын, барыма-гаддиң иделеттерин ол чүдүлгенин сойгалап илереткен болгаш ТАРН-нын сессия Улуг хурал чуртка чаа революстун сорулгаларын салган.

Революстун чаалап алышкыны камгалап быжылгаар, партизанынң политказын баптап болдуруш ший шийдилген боттаңдырар чутуга деп көргөш, ТАРН, ТК-нын айтмышканын баураар 1929 чылдың майда Юстиция министрине 1923 чылдан нам кижигү, хөтөнкү адым арат тораан, дөң-араттын завод командирин Балал-дод Заировти Иргитти томдуйлап.

Революция херэжге ботун бердиген Б. Э. Иргит бузулук күш-ажылы чонун төлөөн бажын сайып болган, «ову ымыгуур чок, эртем бирик чок кижини канчыл сайытта-

Хүн бүрү улам болжаа-райгай апар чыдар техниканы бедик будурукчулук ажылгаар-да, эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкенин будуруга шийтчилер адыра, көзүңнү бүгү ажыл-ишчилери боттарынын билин, мергежилин доктаамал бедидери чугула. Көрүп, били алган чүдүдери практик кырында билиниң ажылга билер, ону ажыл-агыйнын экономикаын быжылгаарына ажылгаар сорулга салдынып турар. Мурнакчы ажыл-агыйларда ша-ла-иччаар кылып турар.

Республиканың совхозтарында болгаш колхозтарында хереклеп турар практиканы бузулар алдыга, ыңдыг өрөддөлгөн эң-не таарымчалыг хевир агротехниктиг, зоотехниктиг бөлүмнөр, школаар болгаш семинарлар болур. Сагыш чонгыр совхоз директорлары, колхоз даргаары малчынарнын, механизаторларнын кышкы өрөддөлгөсүнө кол күчөтөй салып турары чөгүт. Ындыг черлерге «Медетей», «Бурунгаар», «Көк-Тей», «Саян», «Кызыл туку», «Улуг-Хая», «Сут-Хал», «Элегес» совхозтар, Каа-Хеминиң «Ленинчи орук», Бий-Хеминиң «Кызыл тараачын» колхозтары ышкыш ажыл-агыйлар хамааржыр. Оларын көдө ажыл-агый продукцияларын бүдүр болгаш белектээр талазы-биле чедишкенин ажылдап турары он улуг-биле хамааржыр турар. Бо ажыл-агыйларда кыт өгезинден-не

агро-зоотехниктиг курстары тургусулаан, мында кой кижилер боттарынын мергежилин бедидип ап турар. Өрөддөлгөсү өргөжөк чугула дериглер-биле, көргүзүп материалдары-биле болгаш доктаамал өрөддөлгөн органнзаастарынның хемчегтерин дарый ап чорудары чугула.

Алты үеде мыза кой механизаторлар боттарынын мергежилин ажыл-агыйларын боттарында бедидип ап турар. Ыландыга «Бурунгаар», «Элегес», «Кызыл туку», «Чыраа-Бажы», СЭКП-ниң XXII съездин аттыг совхозтарда, Чөөн-Хемчигиниң «Искра», Каа-Хеминиң «Ленинчи орук» колхозтарында ыңдыг курстарын кол специалистер эки удуртуп турар.

Ындыг болза-даа механизаторларнын, ногаажыларнын, сугарыкчыларнын, хойчуларнын, кадарчыларнын, хаан ажаакчыларнын кышкы өрөддөлгөсүн багай чорудуу, ону организацияп турар чөмүлдүчү болуп турары чомулдунчиг. Чамдык ажыл-агыйларын, көдө ажыл-агый өргөддөлгөсүн удуртукчулары кышкы өрөддөлгөн агарыны сонгаралдыр, чыдыр чоруттар бар. Чыл төнөр чомулдулаан, а «Тилелге», «Найралы», «Барлык», «Тээли», «Тес-Хем», «Торгалгы», «Тора-Хем» совхозтарда, Улуг-Хеминиң «Х Улуг хурал», Чөөн-Хемчигиниң Ленин аг-

КӨДЭЭГЕ КЫШКЫ ӨӨРЕДИЛГЕ

Барымп-Хемчигиниң «Большевик» колхозтарында чер болгаш мал ажыл-агыйын ажылдакчыларын өрөддөлгөсү минчага дээр өргөддөлгөн канчыл-да таарымше. Бо ажыл-агыйларга кышкы өрөддөлгөн органнзаастарынның хемчегтерин дарый ап чорудары чугула.

Мал ажылынын мурнакчы, дөң-араттарын аргаларын Барымп-Хемчик, Тес-Хем, Эриш болгаш бот районнарнын ажыл-агыйларында коошак иштердин турарын уругу-биле малдын продуктуду бедидейн келген. Зоотехниктерин, мал эмчилеринин талазын контроль, хайгааралды багай тургусканын малдын өлүп, хораар чоруп эвөөжөн үрүр болгаш чаш төл алды кудулаан. Чөгүм-на ботта хойчуларын, саанчыларын, кадарчыларын будуругениң мурнакчыларын дуржулгазына өрөддөлгөсү кышкы үеңиң таарымчалыг ажылгаар херек. Устуде ады үнөң районнарнын удуртукчулары, тускай эртемчилери ол айтырыгын чугулазын барымдаалай турары илденди. Ол черлерде малчынарнын өрөддөлгөн үлүг кезинде бузу барылдаан, бөлүмнөри болгаш курстарын ажылды контрольдап турар. Кижилерин мергежил бедидерине сагыш салбайн чыткаш, чаа, мурнакчы арга-

тыг, Барымп-Хемчигиниң «Большевик» колхозтарында чер болгаш мал ажыл-агыйын ажылдакчыларын өрөддөлгөсү минчага дээр өргөддөлгөн канчыл-да таарымше. Бо ажыл-агыйларга кышкы өрөддөлгөн органнзаастарынның хемчегтерин дарый ап чорудары чугула.

Дөң-араттарын аргаларын Барымп-Хемчик, Тес-Хем, Эриш болгаш бот районнарнын ажыл-агыйларында коошак иштердин турарын уругу-биле малдын продуктуду бедидейн келген. Зоотехниктерин, мал эмчилеринин талазын контроль, хайгааралды багай тургусканын малдын өлүп, хораар чоруп эвөөжөн үрүр болгаш чаш төл алды кудулаан. Чөгүм-на ботта хойчуларын, саанчыларын, кадарчыларын будуругениң мурнакчыларын дуржулгазына өрөддөлгөсү кышкы үеңиң таарымчалыг ажылгаар херек. Устуде ады үнөң районнарнын удуртукчулары, тускай эртемчилери ол айтырыгын чугулазын барымдаалай турары илденди. Ол черлерде малчынарнын өрөддөлгөн үлүг кезинде бузу барылдаан, бөлүмнөри болгаш курстарын ажылды контрольдап турар. Кижилерин мергежил бедидерине сагыш салбайн чыткаш, чаа, мурнакчы арга-

тыг, Барымп-Хемчигиниң «Большевик» колхозтарында чер болгаш мал ажыл-агыйын ажылдакчыларын өрөддөлгөсү минчага дээр өргөддөлгөн канчыл-да таарымше. Бо ажыл-агыйларга кышкы өрөддөлгөн органнзаастарынның хемчегтерин дарый ап чорудары чугула.

Дөң-араттарын аргаларын Барымп-Хемчик, Тес-Хем, Эриш болгаш бот районнарнын ажыл-агыйларында коошак иштердин турарын уругу-биле малдын продуктуду бедидейн келген. Зоотехниктерин, мал эмчилеринин талазын контроль, хайгааралды багай тургусканын малдын өлүп, хораар чоруп эвөөжөн үрүр болгаш чаш төл алды кудулаан. Чөгүм-на ботта хойчуларын, саанчыларын, кадарчыларын будуругениң мурнакчыларын дуржулгазына өрөддөлгөсү кышкы үеңиң таарымчалыг ажылгаар херек. Устуде ады үнөң районнарнын удуртукчулары, тускай эртемчилери ол айтырыгын чугулазын барымдаалай турары илденди. Ол черлерде малчынарнын өрөддөлгөн үлүг кезинде бузу барылдаан, бөлүмнөри болгаш курстарын ажылды контрольдап турар. Кижилерин мергежил бедидерине сагыш салбайн чыткаш, чаа, мурнакчы арга-

ынай-бээр сайгара, апаа турушкун чок ажылдарына көчүк дузалыг дээрин удуртукчулар, тускай эртемчилер улус болза чогуур. Оң-биле кады техника күчү бүрү чаартын, улам нарын апар чыдар болганда доктаамал өрөддөлгөсү мыа-ла херек. Ботта тускай эртемчилер улуг рольду ойнар, механизаторларын болгаш малчыларын ол бүгүтө өрөддөр хүлөөлөт.

Агро-зоотехниктиг бөлүмнөри, школаарын, семинарларын ичкөзгөтө партизанын болгаш чааыктың шийтчилерине дүштүр чорударына зоотехниктиг, мал эмчилери, агрономнар, ижектөөр, экономистер киржи хүлөөлөгөн. Кышкы үе—хуу болгаш мал ажылдакчыларын мергежил бедидер өрөддөлгөн таарымчалыг «Улуг-Хая» бот чугула айтырыгын чер-черде партия, комсомол, профивелел организациялары-биле демнеңи алгаш, колхозтар, совхозтар удуртукчулары, совет болгаш көдө ажыл-агый органнары ичкөзгөтөйи төвүгө тургузар удуртук. Көдө ажыл-ишчилерин мурнуга СЭКП-ниң XXIV съездинин салган сорулгаларын боттаңдырарыга ол чугула салышкын болур.

М. ХАЗБУЛАТОВ,
республиканың совхозтарынын будуруга каттыжымшыкчынын начальнигинин оралакчысы.

Даштыкыда

Париже митинг

ПАРИЖ. (СЭТА). Парижте Версаль хаалгазын чанында спорт ордунга байырыг митинг болган. ССРЭ-нин тургустинганын 50 жыл оюнга тураскааткан ук митингиниң ФКП-ниң Политбюро кижигү Р. Гюбо ажыткан.

Беш муң хире олдуттук спорт залына чымылганар сым-

ныштаан. Анаа ФКП-ниң XX съездинин делегаттары, а кы-дунма коммунист, азылчын партизанын, национал-хосталгалыг шийтчилерин төлөөлери келген. Митингте Францияның Коммунист партизанын Чингиле секретарынн оралакчы Жорж Марше чүве

чугаалаан. Оратор Вьетнам-нын, Чооку Чон чуктуң имперализмге ууру демнеңи турар улустарына Совет Эвилелин чаагай сеткилдиг дулаамачылан демгелөөн, америк империализмин дабызырак политиказын шыгым шүгүмчүлөөн.

Ж. Марше Совет Эвилелин Коммунист партизаны-биле француз коммунистерин бүрүн чагыс эи-сеткилдигин илгерилеп, чугаазын дооскан

ЧЕХОСЛОВАКИЯ. Прагаң Юлиус Фучин аттыг паркында «ССРЭ-ниң 50 чылы» деп делегелге ажытылган. Ол улуг чедишкенин болуп турар делегелгени намысаладык болгаш чуртук өске-даа хоорайларынч он-он муң ажылчы ченары улуг сонугура-биле көрүп турар. Совет Эвилелинниң амгы үе-чадада турарынне-рин мында тодарай көргүскөн.
ЧУРУНТА: делегелге кирер эжинге чон кезезде хой болуп турарын көргүскөн. ЧТК — СЭТА-ның фотогу.

Индий-Кыдатта тулчушкуннар

ПАРИЖ. (СЭТА). Мурнуу Вьетнамын хостарынын угуусу ченесетиг күштери Камбоджа-биле кызыгаражып турар Тхуауом болгаш Биньшон жокударга, а ол ышкы Сайгон демнеңеринде шаан халдашкыны улуг күштөдирин турарлар.

Хосталгалың угуусу ченесетиг күштеринин ракеталарына кезектери Биньшон дээр америк шериг-агаар турузун ийи улаа күштүг боолашкыга таарыштырган. Ол базаның командир-байл черинде штабнын бажыны дика урелген. Дайзын шериглериниң аразында өлгөнер болгаш бажыланганнар бар.

Он мурнуу чарында патриоттар Сайгонук механнзаастыг болуңга ба-за күштүг согушкуну таарыштырган түнөсүндө дайзын дика улуг чидирте таарышкан.

Мурнуу Вьетнамын найысмылдан 24-ле километр черге патриоттар Донбинь дээр америк хандырыга баазынык шаан халдашкыны кылганар. Бичин-ле када дайыдажымшык үезинде хосталгалың угуусу ченесетиг күштериниң дайынчылары 20 ажыг шериг машиназын узуткан.

Ол ышкы Камбоджа-биле кызыгаражып Мурнуу Вьетнамын жокударында кыдырдоку тулчушкуннар үргүзүлүшканын. Хосталгалың угуусу ченесетиг күштериниң бир кезээ Анлок хоорай чаныга чедишкенин шаан халдашкыны кылган, элөөн хой чурткычлыг черлерин хостан, Сайгонук чалча шеригниң камгаладык черлерин элөөн алган.

Куангыч можунуң шынааларында болгаш эрик чогуу-нуң демнеңеринде аар-берге тулчушкуннар үргүзүлүшканын. Сайгонук далай чадаг шериглериниң болгаш парашютчу-демантыч шериглериниң кезектери ол черге дайынчы инициативаны чаалап алыр дөң чачымы эвөө улаа орадажымшыкынын кылгалаан. Ыччала-даа олар патриоттарнын шыгым ойтур шапымшык-

парыга таарымч турар. Декабрь 15-те Хосталгалың угуусу ченесетиг күштериниң кезектери артиллериянык күштүг адышкыларынч соонда танк кезектерине тектидиң алгаш, чамдык черлерге ууру шаап халдашкыны кирген болгаш Сайгонук шериглерин турган черлердинде үндүр сымар чорудушканнар. Сайгонук алырга, Мурнуу Вьетнама байдал чалча шериглерге «дика-ла таарымча чок» бооп турар.

ПАРИЖ. (СЭТА). Декабрь он адыже дүң Пномпень портунга патриоттарнык ракеталары боолашкынын түнөсүндө бир америк нефть кудар болгаш бир мурнуу-пөрөй танкер дика урелген. Камбоджаның Социал-демократия районнарында болгаш найысмылдың Мурнуу-Барымп талазында шыгым тулчушкуннар бооп турар. Декабрь он бештиң кезежинде Сиемреп хоорай демнеңеринде камгаладык элөөн каш черлерге камбоджа патриоттары база катал халдашкыны кылып, дномпенч шериглерге улуг когаралды чедирген.

Индий-Кыдаттын үш чуртунук демнеңерин америк-сайгонуч укар чүдү аратамың өзү-биле бомбардирларын үргүзүшкөн турар. Декабрь он адыже дүң Окум океанын Гуам ортузуна болгаш Таиландың турмуучаан 50 стратегтиг бомбардировиктер патриоттары элөөн алган черлеринде 1,400 тонна ажыг бомбаларын оштан, ол черлерин чоңу-га улуг материалдыг когаралды таарыштырган.

ПНОМПЕНЬ. (СЭТА). Камбоджаның Кампонг-Пномпень аразында холдосун чоруп турар патриоттук күштери декабрь естен онга чедир болгулаан тулчушкуннар үезинде дайзынны 300 хире солдаттарын болгаш офицерлерин чыскаалдан үндүргөн. Дика хой салгыг шериг техниказын болгаш дайынчы боо-ченектерин хууна алганар.

Пионерия-50 чылга

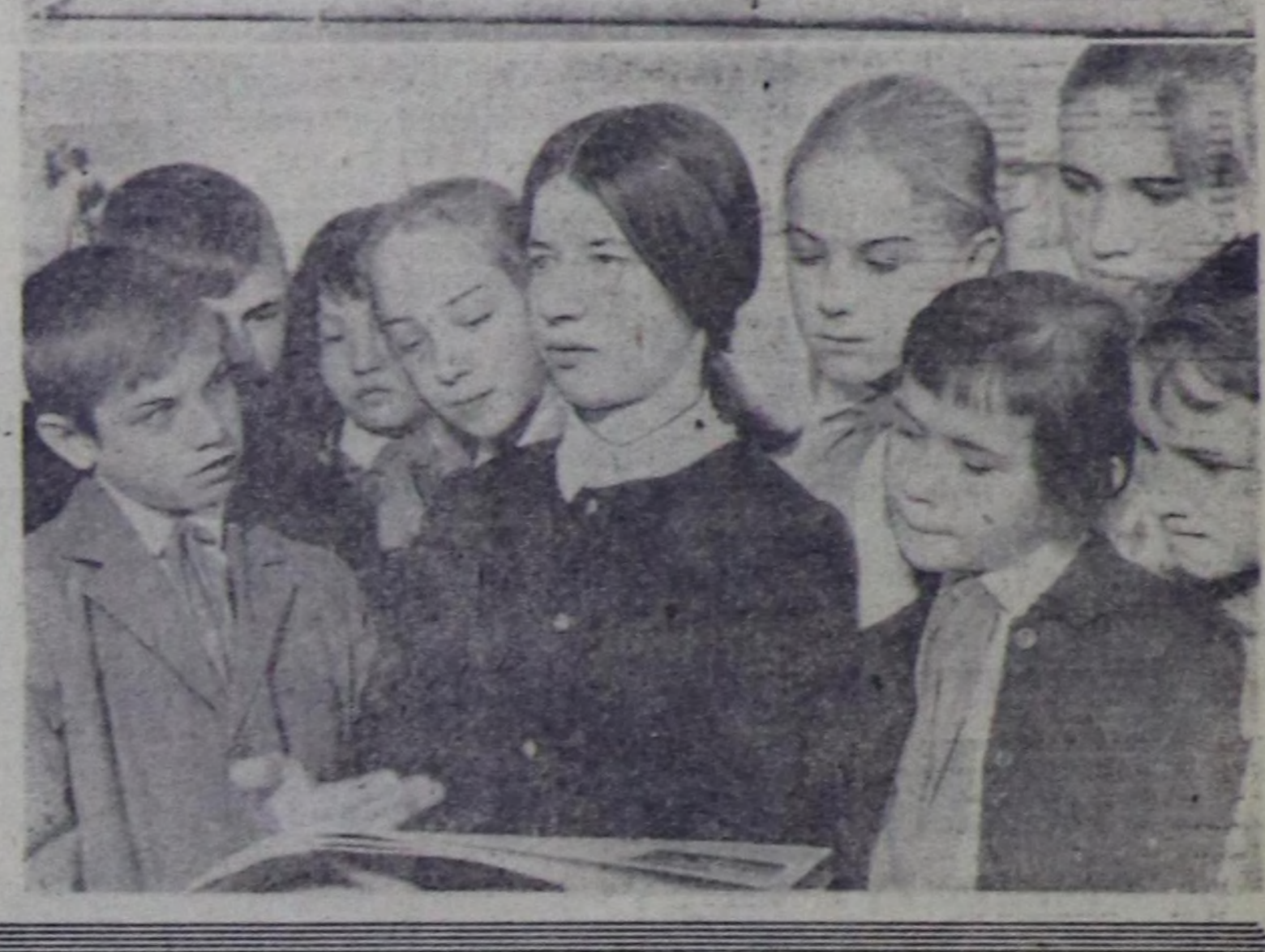
ААС-ВЕЖИКТИГ УРУУЛАР

дартан турган чүө-деп, ол чугаалап, мынчаар улам чылаар. Кол-ла чүл өөрдилге болганда «Билгалар чуртуче поход» деп маршрут-биле ууз ажыдар кылдынган. Бүгү-нүгү өөрдилген-ниң постуларын киле бургуу-түдү тургусан, кай бир класка багай өөрдилген, кошкар чуртунут пионерлер тытпай келе дружина чөвүлөдүн үнүшканын хура-лы дораан эрттирип, чогуур хемчеглерин ап турар бис. Оң чыжонго 7 «б» болган «а» класстары айткан болур. Бо класстарга өөрдилге арай кошкар баэрге, дарыг хемчеглерин ап турган, өскөрдүн дешелениң чедирин алган бис. Бо өөрдилге чымын эгешинден бээр «Ленин мынан өөрөн», «Билг» — дайыга ланчыг ышкан херек» деп темалык чымынтарын эрттиргенине өөрдилген тын-пайн — белдерине чугаалап. «Билг чүгү» деп хурап шы-лага эрттиргенине өөрдилге-де чогуур кичилеги у-ландырырга ууз рольду ойлап...

«Мен Ала-чуртум — СССР-деп маршрут-биле чоруткан ажыдарым эгенде баа көргүскөн. «Беш чыл — мен, мен — беш чыла» деп сөбөрү эрттирип, Социалист Күш-ажыдын ийн дакпыр маадры Гиталонту «Тара» деп чүлүн чугаалап, СССР-ниң удустарынын найырлыгыга турсааткан кижини организаастаан пионер дружиназынын ажылы улам хамы уткалыг болган солу болдурган. Өөрдилге чымын эгешинден бээр пионерки галстук, пионерки туугун дугайында чымынтарын отряд бургуу чоруткан. Оң соңда «Оң адын бистин дружина-мыс эшпен турар» деп тема-лыг дружина чымын бел-көн. «Тимуржу», «Күштүг, шо-паа дидинер», «Кайгачык чарап чүлдерини организа-ла», «Сылдыгыгым» деп маршруттар-биле кылдынган ажыдарын чыккан бижирип, тайыбырлар болар хой те херек алар. Бо маршруттар талам-биле баа-ла хой бо-

ган солу ажыдарын кыл-ган, пионерлерниң өөрдил-генин экижидерге, жедер-диг сагыла-чуртунут болу-рунга бо бугу дузалаан деп түнөөр ужурауг бис. Бо өөрдилге чымын шко-лада болгунер боттарынын ажылы дык солу эгешен, Валентин Иванович Кузнецовка удуриг ашмаодель-челер болгунуң оодары модельдерин чач хемчег-рин, болу чоруур ойнаарак машиналарын оскө-ла чүлдерин кылган. Мян-тан янм-бүрү чүлдер ча-лаар, өрттеди-чуртуур болгун баа бар. Ийн оодлар тоо-лар темалыга, боттарынын хайгааралдарынын түнө-ниң-де дык хой солу чүлдерин кылганар. Галина Григорьевна Боб-

рыскаага удурткан хеп би-жиң, дараарынын болгуну-де урулар хандыкшы-биле кичээлден турар. Хөөртек херек чок ийн чакдык урулар чарап, корутуңт палыктерин болган өскө-ла чүлдерин боттары бижиң, дарап ал турар. СССР-ниң удустарынын найырлыгыга турсааткан кижеге тус-тус республикаларын тоолалери-ниң национал хенин бо бол-гунуң уран холдуг урулар дараан дээрин демде-леп каалы. Школада уран чүлге инва-тарийг келүүн баа органи-застан. Оңу башкы Тамара Шлынина Романова удуриг турар. Ийн урулар СССР-ниң республикаларын чө-чөн чогаалынын баа уран чүлүнүң дугайында дык хой солу чүлдерин чыл эгешинден бээр бизин алган. Бай-Хаак школазынын пи-онерлери бо өөрдилге чы-мын бирги чартымын эркен чымын оң-ла үсинең ден-көргө дык бедик көргү-лөрдү дооары ам белги иле шырбан.

А. ИРИГТ. ЧУРУКТАРДА: Хеп быжып, дараар болгунуң кичилең башкы Г. Г. Бобрынская эрттирип тур (кырында чуртка). Уран чүлге хандыкшыдыгарын келүүнүң бөлчөгүг кичилең башкы Т. И. Романова Украин СССР-ниң уран чүлүн уруларгх тайыбырлар тур (адала мурун). Авторуңг фотолары.

III. ДУНЕКИ ААЛЧЫЛАР

(Уланчым, Эгең № 292, 293, 295 «Шылда»). Шырашын келөө багдан салтылаптар иттары Калбак-Кеңиг таламчыг шимзон ап, туга ирчи берген. Удужары удужу эгешон. Удумураң чыткан Даваа, тура халаан, үчү көгөн. Дун ортуу чөлөөк. Айдым — хүндүс-ле. Дозон ирчата дунаманың ко-жамтааны диччааган: Сары-адыгым кымга херек — Сафьянов, аймаарлар — Саралын каймы мунар — Садык Шириниң кажаамында. Хаглыг-Алаак оодары Халактар чадан-ла — Кара-Доруг эңг иччон Хаван-чадаг калдыч хала. «Чугула айбыда чоруур ха-редине, ойтулаштан чүгү дег, боостазы чарыгыме адыр дег, чогуу чүлү моон». Даваа ыччар бодамынан, иттары хай деп коңуруга, кажаа иштине ситен кырычче үе халыка бергенер. Бар бодук кара баран чокуштулаа-чокуштулаа, айт-тыг кичилерин эгешилери-ниң кыгырлап калкыла-нып, чүгөн сулактарынын шымгыраак дымалып көл-ген. Даваа харын боду хейде до-виден, бажычче дедир кире халаан. Асыгбай ирей оттур хире эвес, тоду бажында ын дун тырттышынан — чүт-ле думчу шүжүлөдир эдер. Иттарга туттулар-ла, айттыг кижилер кайла ча-нында дүпкөн дег болгалык, баштай Баншкый, оң соон-дан төмөс-ле ууң кийи эл дери-биле чыттылган турар хомуттар дөп, өскө-ла де-риг-херекселер кургалдыг би-чи бажыга ирчиң келген. — Иттар холдөдүн чүт ир-лап чоруур кийи сөн. Кожай-лар оттуң келе хай болгай. Экиг кымыл, кынар суг то-нуңкы берген, карадык та-ныктай тур мен? — деп, Даваа айттырган. Баншкыйым мураш ол ууң кийи кытталса-ла, ча-ны Ооп-Шилг аалдырынын холбалап тыктарып ижерде: «Калдар асыг сынлары Хайыр чытааш турун берген. Кавмылаар адыг Менек Калк манаар оңу алган-деп кожамтылар, барбас, чөтпөс чөк чок, тавышпас, көрүшпөс кижик чок кайтал Менек ирей болган. — Даштын хүдурейир кым-бары? — Орустаар Кылчан-дыр — деп, Менек харымылаар. — Чугаалажып турар ил-жон? — Кавмыдыр биске ко-жуу берген кызыл-дыр. Кел-ди ар-дир ийиң, эки-ле чүвө-лө таакшылар. — Чүмө кийи бе? — Чок, орус. «Кыраан-ып-таатын мадыроон. Суг ие-рин. Бо шүжүлөдир чыдар чүмү? — Банык сөзү чугаала-вады бе? — Кронштадтыг матроу.

— Ам чү? Хеп олар бис бе, оодлар — деп, Менек ирей Сыдык-Шокардын шамылы-рып тырттып тура айтыр-ган. — Далашпа: Ам эй-пе айылдыг чүвө арткап деп билд, ашак. — Ол чүү чүвөзү? — Шимзареве. Васнак ча-ныга бар. Мен бо иттары баггалып кайы — деп, Да-ваа апар кыйгыртылаан. — Серий! Серий! Волк, Волк! Мед-ведь, Медведь! Иттар оң-бо ирчанып, туттулары турда-ла, Даваа калка курунга так багалык-лапкан. — Анай-хураган дег, иттар хөпөн алган, чүм калчар дон ууз сугар? — деп, база-ла Менек чугаалаган. Даваа оң чугаалып-да хе-рекне алабан, Баншкыйга: — Кажаа мурунда «Сери баарында шанагыг атыг аймаарлар артыңа ашлар. Ко-жаайлар — бибес, ээирин. А сен Кылчан, мөң-биле кады бар. Лому ап ал. Корпа. Аймаар ажыдар бис — деп, байныг бажымыча илгиди бажымак: Кылчан-оол база. Менек ирей матрос-биле аы-тар чаныга туруп калган. Аймаар аскы Даваа лом-биле үрөө. «Сусекте уруу кып далганын касырап ту-руп шоодай-биле ораш каан бооларын, оык суккан — Сусек — бурунгу орус ат. Аймаар иштине өрөзүлчөг дон уткамы.

хаарактарын, белең күп-хүвөиниң-даа алган. Шанак салмыканнар. Кажаа чаныга көлгөп, ам-дыг ууз чорурунга белет-кенч баэрге, Даваа иттары салмы тура: — Банык биле Менек бажында кире дүжүр — деп. Асыгбай ирей удушушаан. — Моңу — деп, Даваа оле айткан. — Доо аскыда чым-чак моожа-биле Банык. Баштай алышкыларын чуга-алып ай-бажын тыпшаан Менек: — Ичылдырып аарыарга, эртен ат кызбас бе? — деп, Давааже көргөн. — Чөмүл тур, эвес бис бе, Даваа? — Оңу башка бүүрөөс. Илал дөрбөчкүл халдыга деп боданыпкан. — Айылдык-ла оопташ-кың-дыр. Эскө арга чок бе? — Канды? — Кады чорусузусса? — Ааң иштин, ажы-толду Степан ат кылгай. — База-ла чоп. — Ядыг кийи эрге-шөл-дө-лөг болур чач ужур бактар-ден турда, оң дөң чиде биженчиг бизинге, чанге багыч бажыла-даа барач чүл. Тыным харам чок. Ке-роонер бүүдүрүр — деп, Да-ваа думанынын өктинге хо-лу-биле бажы каан. Менек Давааже хүлүм-зү-рөө: — Сүдө бо! «Хана баары-га төрөөн оол, хай баарыга

Шыдыраа маргылдаалары

Субботода шыдыраа талаан-биле республика маргылдаа-зынын бөлчөгүг оң бири сал-мында Белек Ооржак биле Мажит-Доржунун салгылары хайым болган, өскө өйнаар ууушкунар-биле дооулан. Көтөшөп — Мохова, Х. Ондар — Адыг-өөлгө, Б. Ондар — Шинигин, Чыргал-өөл — Саалга туттурган. Борбак-өөл оонга келбөзү-биле аштырган деп саналган. Воскресенье-де оң ийги сал-гыда караы-биле ойлаанар шүтү тилелетиле болганар. К. Ооржак Мажит-Доржунан бир сан алган. Көтөшөп бол-зын чара ш а л а т к а ш, Белек Ооржакка дүжүң берген. Бегиз Саалга күш чөтпөн. Шинигин удуралимачы В. Ондарын чыгылыг кий-терин ажыгалт, турунук док-таамал күштедирин алууган, адык сөөлүне шинтирарг халдашкынын кымын, элчег-деп саны алган. Адыг-өөл Кызыл хоорай чемпиону Смир-новка уадр ойлаш, эгешинден эгелеп инициативасы холга ап, ак таланыг номынга кан-чаар-даа аржалык бергеделиг кылда боэрге, ооң аштырганын А. МИЖИТ-ДОРЖУ.

Номчулга конференциясы

Эрг-Барыктын Култура бажыныга күрүнө шащанын дээрсады, чогаалчы С. К. Токакин «Хайраканчылар» деп тоожууна ноңулаа кон-ференциясы солу болуң эр-кен. Херек кырыга болуң турган болуушунарын, кол-чорчу амыдыралдыг шын чо-руу көргүскөн ол тоожун сайгарып чугаалапкан. Башкы С. Шанык колхоз даргаы фронтучу Т. К. Па-чен-оолдун оуур-хемчирин, М. Шиник колхоз бүүдүргө-лине болган ажыл-агыйын

Чаагайжыдылга

«Большевик» сохотуңт төвү — Шени Чоң-Хемтин рай-онда ууз суурларынын бирөөн: Чурталганы, култура-амдыралдыг болган бүүдүргөниң чач туудулары улам-ла немежиң турар. Чугаа бо чымын бенин Чадаанда мехкол-ониян бригаданы ийн-ийн квартиралыг 7 бажында туткан, 150 уруг турар сандик ажылаада кирген. Ам кызын турары дөрт аад чурттар 2 бажы баа удаас доостур. Шенин чурттакчылары ам дөрт муң ажып турар, илал аш-чөм болган улетпур бараанынын магаилери, поч-та харылдаа, эмнедег, школа болду култура алабан чөре-рин ажыгалт турар. Чаагайжыдылганы ол чедикшилер Коммунист партиянын, Совет чакаткыг ачыныда, бүгү-ле чүвени кижиге, кижиниң чаагай чөруунга бараалгалдыг ту-рарында. А. МИЖИТ-ДОРЖУ.

САМЧЫГДАКЧЫЛАРНЫ ШИИТКЕН

Ниттинид өңүзүн камга-лар болган ноңулдыг сай-лардып чорук совет кийи бургууңуң хүлөдөгөн. Ол дугайын коммунизм тургузуучу-дунуң мораль талаан-биле до-румуңе оонаап айткан. Бо чуртуну чымдыг кижилерин уреч, оң уламдыдан кем-хе-рекке ооназын турары хара-даныч. Хову-Асыг анымыча суурда № 2 столовага турган Вера Ильинична Демцова, Галина Андреевна Анискушина, Та-мара Николаевна Коңирева, Людмила Петровна Бельяева, Светлана Ивановна Шар-шио, Нина Демцова Ва-

Суд залындан

кассадан ап, боттарынын ары-ныга уаежин тургарынар. Шак-мыдыг арга-биле Г. А. Анискушина биле В. И. Дем-цова олар 9000 рубльиң үлө-көн. Олар бугуларга Т. И. Коңиреваның алабан дула-зыл ажылаан, беш ховука-ла 50-60 рубль артышымын повар, бугуларга, кассир эп-теринге база-ла улеттирип турган. Комбинаттыг селад эргө-дө-чүлө турган Л. И. Бель-яеваның тазон ордалындай илтан-биле 498 рубльиң бо-дулга шиндөөлөн. Устүнде адалан самчыгдарынын наймы-даа илтинид өңү-чүгө хой түңдүг хорамчаны ызы-бүрү арга-биле болдур-ганы чокот болган суд чө-ру-дугаы илөртөтөн. Самчыгдарынын үлөгө-нө херектерин тус бугу то-дарапкан, судтуң шинтир-лөөн болду. РСФСР-ниң үлө-мөчө хообузуңуң 83-1 чүлү-бале Г. А. Анискушина, В. И. Демцова 8-8 чылда, Т. И. Коңирева 5 чылда, Л. И. Бельяеваның, Н. Д. Васильеваны 3-3 чылда, С. И. Шаршио 2 чылда, О. П. Шаршио 1 чылда хостал-ганын казып шыткен. Б. БЮРБЮ.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ. Кызыл, Шетингил-Бравченко кудумчузу, бажын № 3, ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторунуң 24-63, редакторунуң оралакчыларынын 35-24, пропа-ганда кылдынын 23-54, харымсалгалыг секретарынын 23-35, нартыйжы амдылар кылдынын 37-13, күлчүра кылдынын 23-54, көдөз ажыл-агай кылдынын 21-47, улетпур кылдынын 22-64, чага кылдынын 41-27, информация база совет тургузут кылдынын 20-60, бухгалтерия-нын 31-75, корректорларың 27-41. Солун келбейн баарында 32-75. Телефонче доагар. Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чамгыда Тыванын ном үндүрер чериниң республика типографиясы (Кызыл, Шетингил-Бравченко кудумчузу 14). ТС-00993.

Солун неделяда 6 катап үнер

Пар. ама 2. Тираж 14.498. Чагыг № 3973.